

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Přísný trest jako dovolací důvod v judikatuře Nejvyššího soudu

Zřejmě není daleko od pravdy tvrzení, že trestní stíhání představuje prakticky vždy velmi citelný zásah do života obviněného, o to spíše pokud stíhání skončí pravomocným odsouzením a uložením trestu. Není tedy divu, že mezi odsouzenými může existovat tendence bránit se proti výši (a případně i druhu) uloženého trestu i prostřednictvím mimořádných opravných prostředků.

Tento článek se blíže zaměří na možnosti brojit proti uloženému trestu pomocí dovolání, a to v případě, že dotyčný odsouzený nerozporuje výrok o vině, ale skutečně pouze výši uloženého trestu, a to zejména, pokud se jedná o zákonem předpokládaný trest uložený v rámci zákonné sazby za daný trestný čin. Na tomto místě se tak blíže podíváme na praxi Nejvyššího soudu ČR při posuzování dovolání napadajících pouze výši uloženého trestu a na názor tohoto soudu na možnost napadat výrok o trestu pomocí tohoto mimořádného opravného prostředku.

Podíváme-li se obecně na úpravu dovolání v rámci trestního procesu, je zjevné, že brojit pouze proti výši uloženého trestu v rámci dovolání není zcela snadné. Výši uloženého trestu lze totiž velmi nesnadno zařadit pod jakýkoliv dovolací důvod, jak jsou uvedeny v § 265b odst. 1) trestního řádu.^[1] V úvahu by tak eventuálně připadal pouze důvod uvedený v písmenu i) předmětného ustanovení: *obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným, případně snad ještě pod důvod v písm. h) rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.*^[2] Jak je vidět, pod první ze zmíněných dovolacích důvodů lze zcela nepochybně podřadit dovolání proti výši trestu, muselo by se však jednat o takový druh trestu, který zákon vůbec uložit neumožňuje, nebo o uložení trestu zcela mimo trestní sazbu za daný trestný čin. Bude-li však uložen připuštěný druh trestu v zákonné výměře, který bude odsouzenému připadat například nepřiměřeně přísný či nedostatečně odůvodněný, nebo s ním bude nesouhlasit z jakéhokoliv jiného důvodu, je tento dovolací důvod prakticky nepoužitelný. Druhý z uvedených důvodů je pro daný případ rovněž použitelný přinejlepším okrajově.

To souvisí i s obecnou koncepcí dovolání v rámci trestního řízení, neboť jak dovozuje odborná literatura: *„[...]při rozhodování o dovolání vystupuje do popředí širší účel opravného řízení, jehož smyslem není odstraňování jakýchkoli vad napadeného rozhodnutí či řízení mu předcházejícího, ale především řešení a zobecňování právních otázek zásadního významu a vytváření judikatury [viz k tomu též formulaci důvodu pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 písm. f)].“*^[3] Z uvedeného je tak zřejmé, že účelem dovolání v trestním řízení není jakási „ad hoc“ náprava jednotlivých pochybení nižších soudů, jako je například právě v konkrétním případě příliš přísně vyměřený trest, ale obecné sjednocování soudní praxe a autoritativní rozhodování sporných právních otázek.

S tímto právním názorem se více méně ztotožnil i Nejvyšší soud ČR, který ve své praxi dovodil poměrně kategorický závěr, že: **„Samotná nepřiměřenost uloženého trestu (resp. námitky proti druhu a výměře trestu z důvodu jeho přílišné přísnosti nebo naopak mírnosti v důsledku nesprávného vyhodnocení polehčujících a přitěžujících okolností, jde-li jinak o trest podle zákona přípustný a vyměřený v rámci zákonné trestní sazby) nemůže být relevantně uplatněna v rámci žádného ze zákonem taxativně vymezených dovolacích důvodů. Pokud tedy byl uložen přípustný druh trestu ve výměře rámci zákonné trestní sazby, jak se stalo v posuzované věci, nelze**

cestou dovolání namítat nepřiměřenost trestu.“[4] Případně dále: „Poukazuje-li obviněný na své osobní a rodinné poměry, na jejichž pozadí považuje uložený nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání pěti let za nepřiměřeně přísný, jedná se zjevně toliko **o námitku pouhé nepřiměřenosti trestu**, která však, jak již výše uvedeno, **žádnému ze zákonných dovolacích důvodů neodpovídá**. Obviněný přitom nenamítá uložení trestu mimo rámec zákonné trestní sazby stanovené za trestný čin, jímž byl uznán vinným, ani by taková námitka nemohla mít naději na úspěch. Obviněnému byl totiž uložen přípustný druh trestu a zcela v rámci zákonné trestní sazby, dokonce pod polovinou jejího rozmezí.“[5]

Mimo případů nepřípustných či chybně vymezených trestů se tak NS opakovaně prakticky odmítá zabývat „správně vyměřenou“ výměrou trestu a tuto ponechává zcela v gesci nižších soudů. Dovolání směřující pouze proti výroku o trestu, který, ač byl vyměřen v souladu se zákonnými požadavky, je odsouzeným považován za nepřiměřeně přísný, tak bývají Nejvyšším soudem odmítána jako nepřípustná.

Přesto není možné uzavřít, že by se Nejvyšší soud výměrou trestů uložených nižšími soudy odmítal v rámci řízení o dovolání zabývat úplně, a to za všech okolností. I z pohledu Nejvyššího soudu ČR tak může nastat situace, kdy nižší soudy uloží přípustný druh trestu v rámci jeho zákonné sazby a Nejvyšší soud ČR tento trest přesto přezkoumá, označí za nepřiměřený a výrok o něm zruší. Za jakých okolností by tento postup připadal v úvahu specifikoval Nejvyšší soud ČR následovně: „Zásah dovolacího soudu by za takové situace přicházel v úvahu toliko výjimečně, a to pokud by shledal, že uložený trest je v tak extrémním rozporu s povahou a závažností trestného činu a s dalšími relevantními hledisky, že by byl neslučitelný s ústavním principem proporcionality trestní represe“[6]

K onomu ústavnímu principu proporcionality trestní represe, je možno poukázat nejen na příslušná ustanovení Listiny základních práv a svobod, trestního zákoníku atd..., [7] ale i na konstantní praxi Ústavního soudu ČR, který ve svých nálezech tento princip dále rozpracovává. Dle Ústavního soudu ČR tak mají obecné soudy povinnost ukládat přiměřené trestní sankce: „Za takové situace je zapotřebí nalézat ospravedlnění pro zásahy do základních práv a svobod jedinců při výkonu trestní justice cestou interpretace principů a zásad pro ukládání trestů, a to zejména principu proporcionality (§ 38 odst. 1 trestního zákoníku) a principu ultima ratio, neboli subsidiarity (přísnější) trestní represe (§ 38 odst. 2 trestního zákoníku).“[8] A dále povinnost uložení jakékoliv sankce náležitě odůvodnit: „Naprostým ústavněprávním minimem náležitého ospravedlnění zásahů státu do svobody jednotlivce při ukládání trestů je dodržení požadavků plynoucích z práva na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí jako jednoho z komponentů spravedlivého procesu“[9] Ve světle této doktríny tak ani Nejvyšší soud nemůže zcela rezignovat na jakýkoliv přezkum výroku o trestu, pokud je tímto výrokem ukládán trest zákonem připuštěný v rámci jeho zákonné sazby, protože i na takto uložený trest se vztahuje povinnost, aby se jednalo o trest přiměřený a náležitě odůvodněný.

Z tohoto důvodu tak je možné nalézt rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, kterými došlo ke zrušení výroku o trestu, ač se jednalo o připuštěný druh trestu uložený v rámci jeho zákonné výměry. Takto výjimečně Nejvyšší soud ČR rozhodl například v případě projednávaném pod sp. zn. 8 Tdo 1561/2016, [10] kde se sice cele ztotožnil z výše uvedenou argumentací o tom, že samotná přísnost trestu nemůže být napadána skrze žádný dovolací důvod, nicméně rozhodl se výjimečně zasáhnout ve prospěch dovolatelky a udělený trest stanovený v rámci zákonné výměry zrušit. Důvodem zde byla právě neúměrná přísnost uděleného trestu, ohled na nejlepší zájmy dětí dovolatelky a zejména nedostatečné odůvodnění uloženého trestu ze strany odvolacího soudu.

Obdobně postupoval Nejvyšší soud ČR i v případě projednávaném pod sp. zn. 7 Tdo 1587/2019, [11] kdy i v tomto případě byl výrok o trestu vyslovený nižším soudem zrušen, přičemž Nejvyšší soud ČR svoji argumentaci opět opřel zejména o nedostatečné odůvodnění výroku o uloženém trestu,

respektive o nedostatečné zohlednění osobní a rodinné situace odsouzeného a jiných faktorů, jejichž zanedbání mohlo v souhrnu vést k uložení nepřiměřeného trestu: „Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že rozsudek odvolacího soudu nemůže obstát už proto, že výrok o trestu (jeho zpřísnění) není náležitě odůvodněn, odvolací soud nepřihlédl k některým podstatným skutečnostem důležitým pro druh a výměru uloženého trestu, zejména z hlediska případné aplikace § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Jestliže nalézací soud explicitně nereagoval na výše zmíněnou obhajobu obviněného týkající se jeho osobních a rodinných poměrů, neopravňovalo to odvolací soud tuto problematiku prakticky zcela pominout, tím spíše když se rozhodl vyhovět odvolání státního zástupce a uložit obviněnému pětiletý nepodmíněný trest odnětí svobody.“

Ani s ohledem na výše uvedené však není zcela zřejmé, o jaký dovolací důvod by měli odsouzení svá dovolání opřít v případě, že by měli za to, že jim uložený trest je zcela nepřiměřený, či nebyl dostatečně odůvodněn. V prvním citovaném případě projednávaném pod sp. zn. 8 Tdo 1561/2016 bylo dovolání opřeno o důvody vyjádřené v písm. h) a m) § 265b odst. 1. trestního řádu, tedy o nesprávné právní posouzení věci a zamítnutí/odmítnutí řádného opravného prostředku bez dostatečných důvodů, ve druhém případě projednávaném pod sp. zn. 7 Tdo 1587/2019 potom o výše citovaný důvod vyjádřený v písm. h) § 265b odst. 1. trestního řádu, tedy v nesprávném právním posouzení věci.[12] V obou případech navíc Nejvyšší soud neopomněl zdůraznit, že výrok o „řádě“ uloženém trestu nelze napadnout ze žádného dovolacího důvodu. Přesto se jako nejnadějnější „kandidát“ jeví důvod uvedený pod písm. h), tedy nesprávné právní posouzení věci.

Na tomto místě tak je možné shrnout, že možnost, že Nejvyšší soud ČR na základě dovolání vyměřený trest zruší i v případě, že byl nižšími soudy uložen přípustný trest v rámci jeho zákonné výměry, tak teoreticky existuje, v praxi je však tento postup značně nepravděpodobný. Nejvyšší soud ČR ve své judikatuře konstantně uvádí, že přípustný trest udělený v zákonné sazbě není možné v rámci dovolání napadnout ze žádného dovolacího důvodu. I takto vyměřený trest však musí splňovat určité minimální požadavky, zejména co se týče jeho náležitého odůvodnění a celkové přiměřenosti a Nejvyšší soud ČR tak může výrok o trestu výjimečně zrušit, tohoto postupu se však dovolatel může jedině velice nesnadno dovolat a dovolání mířící pouze proti výroku o takto vyměřeném trestu pak lze považovat za značně nejisté.

Mgr. Jan Vlasák

Advokátní koncipient

[Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s.r.o.](#)

Sokolská třída 60
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 941 946

e-mail: advokati@akbsn.eu

[1] Nad rámec tohoto samozřejmě nelze zapomínat na § 265b odst. 2) trestního řádu, který umožňuje odvolání proti všem rozsudkům, kterými byl uložen trest odnětí svobody na doživotí, tento dovolací důvod však jde nad rámec obsahu tohoto článku.

[2] Zákonem č. [220/2021](#) Sb. došlo s účinností od 1. 1. 2022 k zakotvení nového dovolacího důvodu pod § 265b odst. 1) písm. g). Přesné znění tohoto dovolacího důvodu je pro tento článek irelevantní, nicméně je třeba poukázat na skutečnost, že touto novelou došlo ke změně označení některých dovolacích důvodů, takže starší citovaná judikatura pro ně používá jiné označení, než jak je tomto v tomto článku, který vychází ze současné situace. Konkrétně citované články i) a h) tak jsou ve starších rozhodnutích uvedeny pod označením h) a g).

[3] ŠÁMAL, Pavel, PŮRY, František. § 265b [Důvody dovolání]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3165.

[4] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 10. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1168/2015.

[5] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2022, sp. zn. 11 Tdo 575/2022.

[6] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. 8 Tdo 71/2022. Obdobně možno srovnat např. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 7 Tdo 410/2013, případně Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2021, sp. zn. 8 Tdo 1368/2020.

[7] Na tomto místě lze zejména poukázat na čl. 40 Listiny základních práv a svobod, a na § 38 trestního zákoníku.

[8] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 1624/19.

[9] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17.

[10] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016.

[11] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2020, sp. zn. 7 Tdo 1587/2019.

[12] Z opatrnosti zde znovu poukazuji na skutečnost, že důvody uvedené v citovaných rozsudcích se liší svým označením z důvodu výše uvedené novely § 265b trestního řádu.

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)